

TOPLANTI ÖZETİ

Osmanlı Dönemi Türk Tefsir Ekolü Sempozyumu

(27-28 Ekim 2017)

Hiç şüphesiz ki İslam'ın ilk döneminden günümüze kadar, Kuran'ın görmüş olduğu ilgi ve itina'yı hiçbir kitap görmemiştir. Kur'an'ın anlaşılması hususunda önce sadırlarda sonrada satırlarda muhafaza edilmesi için gösterilen emsalsiz gayret göz ardı edilmeyecek kadar büyük önemi haizdir.

Şu bir gerçektir ki, Kuran'ın anlaşılması uğruna çeşitli ilimler ortaya çıkmıştır. İslam âlimleri tefsir, tecvit, kıraat ve meâni gibi birçok ilim dalı ile Kuran'ın anlaşılmasına katkı sağlamışlardır. Hatta bu bağlamda ortaya çıkan ilmi tecrübe ve yöntem diğer ilimlerin anlaşılmasına ve gelişmesine ve yayılmasına önemli katkılar sunmuştur.

Osmanlı Devleti yedi asrı aşkın bir zaman diliminde önemli dinî gelişmelere sahne olmuştur. İslam dünyasından tevarüs etmiş olduğu ilmî geleneği çok daha ileriye taşıyarak ilim dünyasının zenginleşmesine büyük katkılar sağlamıştır. Böylelikle İslami ilimler yanında beşeri ilimlerin de Avrupa'ya ve tüm dünyaya yayılmasına vesile olmuştur.

İlmî gelişmenin ve ulemanın yetişmesinin Osmanlı yönetiminin ilme ve âlime vermiş olduğu destek ve ilgi ile doğru orantılı olarak devam ettiğini söyleyebiliriz. Bu yedi asır boyunca Osmanlı coğrafyası içerisinde bulunan farklı milletlere mensup âlimlerin ortaya koymuş olduğu eserler yanında Türk kökenli ulemanın katkısı da önemli bir yer tutmaktadır.

Ancak yirminci asra geldiğimizde o büyük imparatorluğun küçük devletçiklere ayrıldığını ve bu küçük devletçiklerin bırakın dünyadaki ilmî gelişmeyi

takip etmelerini kendi bölgesindeki âlimleri ve eserlerini dahi tanımadıkları, bilemedikleri bir dönem yaşanmıştır.

Geçtiğimiz birkaç yıldan bu yana İslam dünyasındaki uyanış ve Müslüman halkların birbirleriyle iletişimlerinin kolaylaşması ile İstanbul, İslam dünyasının buluşma noktası olmuş ve tekrar geçmiş dönemlerde olduğu gibi ilmî faaliyetlerde önemli bir merkez hâline gelmiştir. İslam dünyasındaki akademisyen ve ulema heyetleri sık sık İstanbul'u ziyaret eder olmuşlardır.

Bu ziyaretlerden bir tanesinde Arap ülkelerinden Fakültemize gelen bir heyet Osmanlı döneminde yapılan ilmî faaliyetlere dikkat çekmiş ve özellikle Osmanlı'nın tefsir ilmine yapmış olduğu katkıların gün yüzüne çıkarılması ve İslam dünyasına tanıtılması için ilmî toplantıların tertip edilmesi ihtiyacını dile getirmiştir.

Buradan hareketle Fakültemiz dekanı ve konu ile ilgilenen hocalar bir araya gelerek böyle bir ilmî toplantının yapılmasının gereğine karar verilmiştir.

Ocak 2017 başında Fakültemiz dekanı Prof. Dr. Mürteza Bedir başkanlığında Temel İslam Bilimleri Bölüm Başkanı Prof. Dr. Hidayet Aydar, Hadis Anabilim Dalı Öğretim üyesi Doç. Dr. Abdülhamit Abdulmecid, İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Abdullah Tırabzon, iki okutman iki araştırma görevlisinden oluşan bir düzenleme kurulu oluşturulmuştur. Oluşan bu düzenleme kurulu sempozyumun başarılı geçmesi için yoğun bir çalışma içerisine girmiş, belli aralıklara bir araya gelerek ilmî toplantının ana konusu ve başlıklarını titizlikle tespit etmişlerdir.

Sempozyum programından da anlaşılacağı gibi Osmanlı döneminde ortaya çıkan tefsir çalışmaları; tam ve kısmi tefsir çalışmaları, sûre tefsirleri, bunların basılmış olanları ve henüz basılmamış yazma olanları ve bunlara yapılan şerhler, haşiyeler, zeyiller de ayrı ayrı değerlendirilmek suretiyle gündeme alınmıştır.

Konunun önemi ve alanında ilk olması hasebiyle ulusal ve uluslararası olmak üzere yüz yetmiş araştırmacı tebliğ özeti göndermiştir.

Ancak şu bir gerçek ki bir toplantıda bu kadar tebliğin sunulması mümkün olmayacağı için, gelen tebliğiler oluşturulan ilmî heyet tarafından incelenmiş ve bunların elli dört tanesine ön kabul verilmiştir. Bu elli dört araştırmacıdan tebliğlerini göndermeleri istenmiştir. Bunların bir kısmı tebliğ metinlerini göndermelerine rağmen toplantıya katılamamış; kırk bir tebliğ sahibi toplantımıza iştirak etmiştir.

Sempozyuma Türkiye'den ve dünyanın değişik ülkelerinde olmak üzere on iki ülkeden katılım sağlanmıştır. Bu ülkeler; Suudi Arabistan, Filistin, Irak, Cezayir, Fas, Ürdün, Mısır, Almanya, Nijerya, Nijer, Katar'dan oluşmaktadır.

Sempozyum 27 Ekim 2017 Cuma günü sabah 09:00-10:00 arası katılımcıların gelişi ve kayıt işlemleri ve saat 10:00 açılış konuşmaları ile başlamıştır.

Açılış konuşmasında sempozyum başkanı Prof. Dr. Hidayet Aydar ve sempozyuma destek veren İstanbul Darülfünun İlahiyat Vakfı adına düzenleme kurulu üyesi Yrd. Doç. Dr. Abdullah Tırabzon ve Fakültemiz Dekanı ve düzenleme kurulu üyesi Prof. Dr. Mürteza Bedir katılımcılara hoş geldiniz konuşmalarını yapmışlardır.

Protokol konuşmalarından sonra çay-kahve arası verilmiş ve günün ilk oturumuna Prof. Dr. Mürteza Bedir başkanlık yapmıştır. Bu oturumda Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Halil Çiçek ile İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Abdülhamit Abdülmecid birer tebliğ sunmuşlardır.

Öğleden sonra iki ayrı salonda dörder tebliğ sunulmuştur. Sempozyumun birinci gününde katılımcılar ve misafir dinleyicilerin de tebliğ sahiplerine soru ve katkıları ile gün, yoğun bir ilmi çalışmayla sonuçlanmıştır. Aynı şekilde ikinci gün sabah ve öğleden sonra iki ayrı salonda olmak üzere toplamda on bir oturumda sunulan tebliğlerle sempozyumun akademik kısmı sona ermiştir. Üçüncü gün özellikle yurtdışından gelen ve il dışından gelen katılımcılar için hazırlanan boğaz gezisi ile İstanbul tanıtılmıştır.

Düzenleme heyeti sempozyum sonuç bildirgesini ikinci günün sonunda katılımcılara şu şekilde arz etmişlerdir:

1. Osmanlı dönemi Türk tefsir ekolünün, İslam dünyasında oluşan tefsir geleneğinin devamı olmakla birlikte diğer İslam ülkelerinden çok daha farklı ve zengin tefsir eserleri ortaya koyduğu ifade edilmiştir.

2. Oluşan bu büyük ilim miras ve kültürünün korunması ve gün yüzüne çıkarılarak İslam dünyasına sunulması teklif edilmiştir.

3. Sempozyuma katılanlar, düzenleme kuruluna Osmanlı döneminde yapılan tefsir çalışmaları ve bu çalışmaları yapan müfessirlerin kronolojik olarak ortaya konulması ve İslam dünyasına sunulmasını tavsiye etmişlerdir.

4. Katılımcılara bundan sonraki yapılacak ilmî toplantılarda özetlerin mutlaka Türkçe ve Arapça olarak hazırlanmaları ve bu özetleri düzenleme heyetine sempozyum öncesinde göndermeleri tavsiye edilmiştir.

5. Katılımcılar bu zengin ilmi mirasın İslam dünyasına tanıtılması için yeni sempozyumların düzenlenmesini; tefsir ile birlikte tecvit, kıraat, tefsir metodu ve buna benzer alanlarda ve daha dar bir zaman dilimini kapsayan sempozyumlar düzenlenmesini teklif etmişlerdir.

6. Katılımcılardan sunumları esnasında ve sonrasında yapılan katkı ve eleştirileri göz önünde bulundurarak tebliğin son hâlini bir ay içerisinde düzenleme kuruluna göndermeleri istenmiştir. Metinlerin son haliyle kitap olarak basılması kararlaştırılmıştır.

7. Son olarak katılımcılar, düzenleme heyetine, İstanbul İlahiyat Fakültesine, İstanbul Darülfünun ilahiyat Vakfına ve bu sempozyumun gerçekleşmesinde katkı sağlayan diğer kişi ve kuruluşlara, misafirperverliklerinden dolayı bu ülke insanına çok teşekkür ettiklerini bildirmişlerdir.

Bu ilmi toplantı vesilesiyle İslam ülkeleri akademisyenleri arasındaki ilmî birikim ve tecrübenin paylaşıldığı, akademik sosyal dayanışmanın gerçekleştiği dile getirilmiştir. Bu tür ilmi toplantıların uluslararası düzeyde devam etmesi ve ortaya çıkan sonuçların ilim dünyasına sunulmasını ümit ederiz.

Abdullah Tırabzon

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

